

Limbaje de programare

Pointeri. Alocare dinamică

21 noiembrie 2011

Un pointer e o adresă (recapitulare)

O variabilă `x` de tipul `tip` are o *adresă* `&x` de tipul `tip *`

Adresele sunt nenule. Valoarea `NULL` (0) indică o adresă invalidă.

Variabila `x` ocupă `sizeof(x)` octeți pornind de la `&x`.

Adrese și tablouri

Numele `t` al tabloului `tip t[5]`; e *adresa* tabloului (a primului element, `&t[0]`). Adresa `t` are tipul `tip *`

Funcțiile au ca parametri *adresa* tabloului, NU conținutul său
`void f(typ t[8]);` e ca `void f(typ t[]);` și ca `void f(typ *t);`

Primind adresa unei variabile, funcția o poate citi și *modifica*.

Ex: `scanf` (atribuie valori citite de la intrare), funcții cu tablouri (pot modifica *conținutul*, dar nu *adresa*, transmisă prin *valoare* !)

Folosirea pointerilor (recapitulare)

Șiruri de caractere

O *constantă șir de caractere* "sir" are tipul `char *`

Valoarea constantei "sir" este *adresa* unde se află șirul.

ATENȚIE! un `char ('a')` e diferit de un șir (adresă) "a" !

Comparăm șiruri cu `strcmp`, `strncmp`, NU cu `==`

Operatorul `==` compară *adrese* (UNDE se află șirul),

dar putem avea șiruri egale chiar dacă sunt la adrese diferite!

Variabile pointer

Pointerii se folosesc ca și orice alte variabile

au tip, valoare, loc în memorie, adresă

pot fi declarați, atribuiți, tipăriți, dați parametri

au operații specifice (dereferențiere `*`, aritmetică `+` `-` `++` `--`)

Ce valoare se află la o adresă?

Operatorul de dereferențiere (indirectare) * operator prefix
operand: pointer; rezultat: *obiectul* (variabila) indicat de pointer

*p poate fi folosit la stânga unei atribuirii (engl. *lvalue*),
ca și variabilele sau elementele de tablou;

dacă p e &x, atunci *p e obiectul de la adresa p (a lui x), deci x

```
int x, y, *p; p = &x; y = *p; /* y = x */ *p = y; // x = y
```

Operatorul * e *inversul* lui &:

*&x e chiar x (obiectul de la adresa lui x)

&*p e p (dacă p e pointer valid): adresa obiectului de la adresa p

Declarație și dereferențiere

Putem citi **declarația** `tip * p;`

`tip * p;` `p` are tipul `tip *`

`tip *p;` `*p` e un caracter

`char **s;` adresă de adr.de char

`char *t[8];` tab.de 8 adr.de char

Variabilă	Valoare	Adresă
<code>int x = 5;</code>	5	0x408
	...	
<code>int *p=&x;</code>	0x408	0x51C
	...	
<code>int **pp=&p;</code>	0x51C	0x9D0

ATENȚIE O **declarație** cu **inițializare** NU este o **atribuire** !

`int t[2] = { 3, 5 };` inițializează t. Incorect: ~~`t[2] = { 3, 5 };`~~

`int x, *p = &x;` e la fel ca `int x; int *p; p = &x;`

(e inițializat/atribuit p, NU *p). ~~`*p = &x`~~ e incorect ca tip!

`char *p = "sir";` e `char *p; p = "sir";` Greșit: ~~`*p = "sir;"`~~

EROARE: lipsa inițializării

E o *EROARE* să folosim o *variabilă neinițializată*

```
{ int sum; for (i=0; i++ < 10; ) sum += a[i]; } // și inițial ?
```

⇒ programul începe calculul cu o valoare *la întâmplare !!*

Pointerii, ca orice variabile trebuie inițializați!

cu *adresa* unei variabile (sau cu alt pointer inițializat deja)

cu o adresă de memorie *alocată dinamic* (vom discuta ulterior)

EROARE: `int *p; *p = 0;` *EROARE:* `char *p; scanf("%s", p);`

p este *neinițializat* (eventual nul, dacă e variabilă globală)

⇒ valoarea e scrisă la o *adresă de memorie necunoscută*

⇒ memorie coruptă, vulnerabilități de securitate, terminare forțată

ATENȚIE: un pointer nu este un întreg. Greșit: `int *p = 640; !`

NU putem alege adresa unei variabile (unde să e pusă în memorie)

⇒ se determină la încărcarea programului / când se alocă memoria

Pointeri ca argumente/rezultate de funcții

Având adresa unei variabile îi putem *modifica valoarea*: *p = ...
primind adresa unei variabile, o funcție poate modifica valoarea ei
scanf primește *adrese*, completează *conținutul* cu valori citite
parametrii sunt transmiși *tot prin valoare*: adresa nu se modifică

```
void swap (int *pa, int *pb) { // schimba valori de la 2 adrese  
    int tmp; // var. temporara pentru valoarea schimbata prima  
    tmp = *pa; *pa = *pb; *pb = tmp; // atribuirii de intregi  
}
```

Ex.: int x = 3, y = 5; swap(&x, &y); // acum x = 5 și y = 3

Folosim adrese ca parametri de funcții:

ca să transmitem tablouri (altfel nu se poate)

pentru a întoarce mai multe rezultate (funcția permite doar unul)

ex. minimul și maximul unui tablou; rezultat și cod de eroare

Tablouri și pointeri

În C noțiunile de *pointer* și *nume de tablou* sunt *asemănătoare*.

declararea unui tablou alocă un bloc de memorie pt. elemente

numele tabloului e *adresa* blocului de mem. (a primului element)

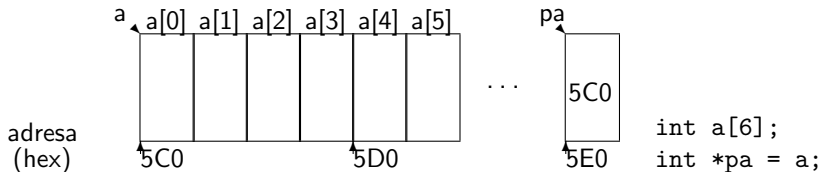
Dacă declarăm `tip a[LEN], *pa;` putem atribui `pa = a;`

`&a[0]` e echivalent cu `a` iar `a[0]` e echivalent cu `*a`

Diferența: adresa `a` e o *constantă* (tabloul e alocat la o adresă fixă)

⇒ *nu putem atribui* `a = adresă`, dar putem atribui `pa = adresă`

`pa` e o *variabilă* ⇒ ocupă spațiu de memorie și are o adresă `&pa`

Tablouri și pointeri (continuare)

Ca parametri la funcții, cele două scrieri înseamnă *același lucru*
`size_t strlen(char s[]);` sau `size_t strlen(char *s);`

Ca declarații, de tablou / pointer, *sunt diferite!*

Tablou: `char s[] = "test";`   `s[0]` e 't', `s[4]` e '\0' etc.
`s` e *adresă constantă* (tip `char *`), nu variabilă cu loc în memorie
NU se poate atribui `s = ...`, se poate atribui `s[0] = 'f'`
`sizeof(s)` e `5 * sizeof(char)`   `&s` e chiar `s`
(dar are alt tip, adresă de tablou de 5 char: `char (*)[5]`)

Pointer: `char *p = "test";`   `p[0]` e 't', `p[4]` e '\0' (la fel)
`p` e o *variabilă de tip adresă* (`char *`), ocupă loc în memorie
NU se poate atribui `p[0] = 'f'` ("test" e o constantă șir),
se poate atribui `p = "ana";` sau `p = s;` și apoi `p[0] = 'f'`
`sizeof(p)` e `sizeof(char *)`   `&p` NU e `p`
⇒ GREȘIT: `scanf("%4s", &p);`   CORECT: `scanf("%4s", p);`

Aritmetica cu pointeri

O variabilă v de un anumit tip ocupă $\text{sizeof}(\text{tip})$ octeți
 $\Rightarrow \&v + 1$ reprezintă adresa la care s-ar găsi următoarea variabilă de același tip (adresa cu $\text{sizeof}(\text{tip})$ mai mare decât $\&v$).

1. *Adunarea* unui întreg la un pointer: poate fi parcurs un tablou
 $a + i$ înseamnă $\&a[i]$ iar $*(a + i)$ înseamnă $a[i]$

```
char *endptr(char *s) { // ret. pointer la sfârșitul lui s
    char *p = s;        // sau: char *p; p = s;
    while (*p) p++;     // adică la poziția marcată cu '\0'
    return p;
}
```

2. *Diferența*: doar între doi pointeri *de același tip* tip *p, *q;
= numărul întreg de obiecte de tip care încap între cele 2 adrese

Diferența numerică în octeți: se convertesc pointerii la char *

$$p - q == ((\text{char } *)p - (\text{char } *)q) / \text{sizeof}(\text{tip})$$

Nu sunt definite alte operații aritmetice pentru pointeri !

Se pot efectua operații logice de comparație (==, !=, <, etc.)

Pointeri și indici

Termenul “pointer” provine de la “to point (to)” (a indica)

Când identificăm un element de tablou `a[i]` folosim doua variabile: tabloul și indicele, și implicit o adunare (indicele la adresa de bază)

Mai simplu: direct cu un pointer la adresa elementului `&a[i]==a+i`
⇒ la parcurgere, în loc să avansăm indicele, incrementăm pointerul

```
char *strchr_i(const char *s, int c) { // caută caracter în șir
    for (int i = 0; s[i]; ++i) // parcurge cu indice i până la '\0'
        if (s[i] == c) return &s[i]; // s-a găsit: returnează adr.
    return NULL; // nu s-a găsit: returnează NULL
}
```

```
char *strchr_p(const char *s, int c) {
    for ( ;*s; ++s) // folosim parametrul pentru parcurgere
        if (*s == c) return s; // s indică caracterul curent
    return NULL; // nu s-a găsit
}
```

Pointeri și tablouri multidimensionale

Un tablou bidimensional (matrice) se declară `tip a[DIM1][DIM2];`
`a[i]` e adresa (constantă `tip *`) a unui tablou (linii) de DIM2 elem.
`a[i][j]` e al j-lea element din tabloul de DIM2 elemente `a[i]`

`&a[i][j]` sau `a[i]+j` e cu DIM2*i+j elem. după adresa a

⇒ o funcție cu tablou are nevoie de toate dimensiunile

în afară de prima ⇒ trebuie declarată `tip-f f(tip-t t[][DIM2]);`

`char t[12][4]={"ian",...,"dec"}; char *p[12]={"ian",...,"dec"};`

`t` e un tablou 2-D de caractere

i	a	n	\0
f	e	b	\0
...			
d	e	c	\0

`t` ocupă 12 * 4 octeți

`p` e un tablou de pointeri

0x460	→	i	a	n	\0
0x5C4	→	f	e	b	\0
...					
0x9FC	→	d	e	c	\0

`p` ocupă 12*sizeof(char *) octeți

(+ 12*4 octeți pt. *constantele șir*)

`t[6] = ...` e GREȘIT

`p[6]="iulie"` modifică o adresă

(`t[6]` e adresa constantă a liniei 7) (elementul 7 din tabloul de adrese `p`)

Argumentele liniei de comandă

Linia de comandă conține *numele programului* urmat de eventuale *argumente* (parametri): opțiuni, nume de fișiere ... Exemple:

```
gcc -Wall -o prog prog.c      ls director      cp fisier1 fisier2
```

În C, accesăm linia de comandă declarând `main` cu 2 parametri:

`int argc` nr. cuvinte din linia de comandă (nr. argumente + 1)
`char *argv[]` tablou, adresele argumentelor (șiruri de caractere)

```
#include <stdio.h>
int main(int argc, char *argv[]) {
    printf("Numele programului: %s\n", argv[0]);
    if (argc == 1) printf("Program apelat fără parametri\n");
    else for (int i = 1; i < argc; i++)
        printf("Parametrul %d: %s\n", i, argv[i]);
    return 0; /* codul returnat de program */
}
```

`argv[0]` (primul cuvânt) e numele programului, deci `argc >= 1`
tabloul `argv[]` e încheiat cu un element `NULL` (`argv[argc]`)

Funcții de citire/scriere formatată în șiruri

Variante de printf/scanf cu sursă/destinație și șiruri de char.

```
int sprintf(char *s, const char *format, ...);
```

```
int sscanf(const char *s, const char *format, ...);
```

sprintf nu are limitare $\Rightarrow$ poate depăși mărimea tabloului. Folosiți

```
int snprintf(char *str, size_t size, const char *format, ...);
```

în care scrierea e limitată la size caractere $\Rightarrow$ variantă sigură

Conversia din șir în număr int n; char *s, *end;

```
if (sscanf(s, "%d", &n) == 1) ... (citire corectă)
```

(folosim când nu trebuie prelucrat restul șirului după număr)

strtol: atribuie adresa primului caracter rămas, putem prelucra restul

```
n = strtol(s, &end, 10);
```

 (în baza 10, sau în altă bază)

```
n = atoi(s);
```

 (returnează 0 la eroare, dar și la șirul "0")

De ce e necesară alocarea dinamică

Până acum am indicat prin pointeri doar variabile deja declarate:

```
int x; int *p; p = &x; char a[20]; char *s; s = a+5;
```

Am declarat *static* doar tablouri de dimensiuni cunoscute și fixe
(în C99 se permit dimensiuni variabile, evaluate la rulare)

Nu putem returna un tablou declarat într-o funcție. L-am declarat în afara funcției, am transmis adresa la funcția care-l completează.
(scanf, strcpy, strcat, exemplele de lucru cu vectori/matrici)

Funcțiile de *alocare dinamică* (stdlib.h) permit să creem variabile noi de dimensiuni necesare apărute la *rularea* programului

ATENȚIE! *tip* *p declară doar o variabilă *adresă*,
NU și loc pentru un *obiect* (variabilă) de acel *tip*.

Declarația char *s; NU alocă memorie pentru conținutul șirului!

Funcții de alocare dinamică (stdlib.h)

`void *malloc(size_t size);`   alocă size octeți
`void *calloc(size_t n, size_t size);`   n*size octeți init. cu 0

Returnează adresa blocului de memorie alocată sau NULL la eroare
(mem. insuficientă) ⇒ *trebuie testat rezultatul!*

modificarea dimensiunii unei zone alocate cu malloc/calloc:

`void *realloc(void *ptr, size_t size);` modifică mărimea la size
Poate muta conținutul existent și returna altă adresă decât ptr
`if (p1 = realloc(p, size)) { p = p1; /* apoi folosim p */ }`

Memoria alocată dinamic *trebuie eliberată* când nu mai e necesară
`void free(void *ptr);`   eliberează memoria alocată cu c/malloc

```
int *t; unsigned i, n;
printf("Nr. de elemente ?");
if (scanf("%u", &n) == 1)
    if ((t = malloc(n * sizeof(int))) != NULL)
        for (i = 0; i < n; i++) scanf("%d", &t[i]);
```

Exemplu: citirea unei linii de dimensiune nelimitată

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>
#define BLOCK 16
char *getline(void) {
    char *p, *s = NULL; // s initializat pentru realloc
    int c, lim = -1, size = 0; // pastram un loc pentru \0
    while ((c = getchar()) != EOF) {
        if (size >= lim) // s-a umplut zona alocata
            if (!(p = realloc(s, (lim+=BLOCK)+1))) { // mai aloca 16
                ungetc(c, stdin); break; // termina daca nu mai e loc
            } else s = p; // tine minte noua adresa alocata
        s[size++] = c; // adauga ultimul caracter
        if (c == '\n') break; // iese la linie noua
    } // termina cu \0, realoca doar cat e nevoie
    if (s) { s[size++] = '\0'; s = realloc(s, size); }
    return s;
}
```

Când și cum folosim alocarea dinamică

NU e necesară când știm dinainte de câtă memorie e nevoie

```
NU: int *px; px = malloc(sizeof(int)); scanf("%d", px);
```

```
Mai simplu: int x; scanf("%d", &x);
```

DA, când nu știm de la compilare câtă memorie e necesară (tablouri cu dimensiuni aflate la rulare, liste, arbori, etc.)

DA, când trebuie să returnăm un obiect nou creat dintr-o funcție (NU putem returna adresa var. locale, memoria dispare la revenire!)

```
char *strdup(const char *s) {          // creeaza copie a lui s
    char *d = malloc(strlen(s) + 1); // loc pentru sir si '\0'
    return d ? strcpy(d, s) : NULL;    // fa copia, returneaza d
}
```

DA, când trebuie păstrat un obiect citit într-un loc temporar

```
char *tab[10], buf[81];
while (i < 10 && fgets(buf, 81, stdin))
    tab[i++] = strdup(buf); // salveaza adresa copiei
```

Pointeri la funcții

Parametrii, variabilele permit calcule flexibile (nu doar cu date fixe)

Uneori dorim să variem *funcția* apelată într-un punct de program.

Exemplu: parcurgerea unui tablou pentru diverse prelucrări:

```
for (int i = 0; i < len; ++i) f(tab[i]); (cu diverse funcții f)
```

⇒ folosim variabile *pointeri la funcții*

Numele unei funcții reprezintă *adresa* funcției. Vezi declarațiile:

de *funcție*: `tip_rez fct (tip1, ..., tipn);`

de *pointer la funcție*: `tip_rez (*pfct) (tip1, ..., tipn);`

`int fct(void);` declară o *funcție* ce returnează un întreg

`int (*fct)(void);` *pointer la funcție* ce returnează întreg

Putem atribui `pfct = fct;` (numele funcției e adresa ei)

DAR: `int *fct(void);` e o funcție ce returnează *pointer la întreg*

Declarând un tip pointer, e ușor să declarăm variabile de acest tip:

`typedef void (*funptr)(void);` (tip pointer la funcție void)

`funptr funtab[10];` (tablou de pointeri de funcție void)

Folosirea pointerilor la funcții

```
void add3(int *p) { *p += 3; }
void tip(int *p) { printf("%d ", *p); }
void prel(int tab[], int len, void (*fp)(int *p)) {
    for (int i = 0; i < len; ++i) fp(&tab[i]);
} // apoi in main putem scrie:
int t[LEN] = { 2, 3, 5, 7, 11 }; // tabloul de prelucrat
prel(t, LEN, add3); prel(t, LEN, tip); // adună, scrie
```

Exemplu: funcția standard de sortare `qsort` (`stdlib.h`)

```
void qsort(void *base, size_t num, size_t size,
           int (*compar)(void *, void *));
```

adresa tabloului de sortat, numărul și dimensiunea elementelor
adresa funcției de comparat elemente (returnează <, = sau > 0)

⇒ are argumente void *, compatibile cu pointeri la orice tip

```
typedef int (*comp_t)(const void *, const void *); //tip ptr.fct
int intcmp(int *p1, int *p2) { return *p1 - *p2; }
int tab[5] = { -6, 3, 2, -4, 0 }; // tabloul de sortat
qsort(tab, 5, sizeof(int), (comp_t)intcmp); // sort.crescator
```